

Destekten Yoksun Kalma Tazminat Hesaplamaları

**Toplantı Yeri: İstanbul Barosu
(Sigorta Hukuku Komisyonu)**

**Taylan Matkap
Aktüer (Sicil No:45)
27.01.2009**

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hakkında

- Destekten yoksun kalma tazminatının konusu, **desteğin yitirilmesi** nedeniyle yoksun kalınan zarardır. Buradaki amaç, destekten yoksun kalanların desteğin ölümünden önceki yaşamlarında sahip oldukları sosyal ve ekonomik durumlarının korunmasıdır.
- Hukuki bir terim olarak destek kavramı, tamamen İsviçre Borçlar Hukuku'na aittir. Bir başkasının veya başkalarının geçimini kısmen veya tamamen sağlayan veya ölmeseydi sağlayacak olan kişiye destek denir.
- Türk – İsviçre Hukuku'na göre, destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmek için, desteğin mirasçısı, kan hısımları veya aile fertlerinden olmak gerekmez. Destek görenlerin her birinin tazminat talebi diğer destek görenlerin taleplerinden bağımsızdır.
- **Diğer Zararlardan Farklı Yanı:**
Doğrudan zarar olmayıp, yansıma yoluyla uğranılan bir zarar olması.

Hukuki Boyut ●

Konunun Yasal Dayanađı

Tazminat Hesaplamalarında Yer Alan Özel ve Tüzel Kişiler

Sorumluluk Hukukunun En Çok Uygulama Alanı Bulan Hükümlerinden Biri Olan **Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin Diğer Kanun Maddeleri**

Türk Ticaret Kanunu Madde 806 (ikinci fıkra)

- “Yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararları taşıyıcı tazmin eder. Yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimseler dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat isteyebilirler. Şu kadar ki; taşıyıcı, kazanın kendisine veya yardımcılara yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulur.”
- Doktrinde ve uygulamada kabul gören destek kavramı dikkate alındığında, iki tür desteğin söz konusu olduğu görülecektir. Bunlardan ilki olan **fiili destek**, ölüm anında kısmen veya tamamen diğer kimselerin bakımını fiilen üzerine almış olan ve ileride de bu durumu devam ettirilecek olan destektir. **Farazi destek** ise, ölümü anında ve daha önce davacıların bakımını kısmen veya tamamen karşılamadığı halde ileride üzerine alması muhakkak olan kimse demektir.

Sorumluluk Hukukunun En Çok Uygulama Alanı Bulan Hükümlerinden Biri Olan **Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin Kanun Maddeleri**

Borçlar Kanunu Madde 45 (ikinci fıkra), Madde 46 (birinci fıkra)

- “Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararını da tazmin etmek lazım gelir.” (İstisnai ve özel bir imkan)
- “Cismani bir zarara düçar olan kimse külliyen veya kısmen çalışmağa muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir.”

Borçlar Kanunu'nun Madde 332 (ikinci fıkra)

- “(Ek fıkra: 29/06/1956 - 6763/41 md.) İş sahibinin yukarı ki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı isteyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur.”

Sorumluluk Hukukunun En Çok Uygulama Alanı Bulan Hükümlerinden Biri Olan **Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin Kanun Tasarısı Maddeleri**

Borçlar Kanunu Tasarısı Madde 53 /54(ikinci ve üçüncü fıkra)

- “Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitilmesinden doğan kayıplar,”
“Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.”
“Çalışma gücünün azalmasından ya da yitilmesinden doğan kayıplar,”
“Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.”

Borçlar Kanunu Tasarısı Madde 416 (üçüncü fıkra)

- “İşverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine uymaması sonucunda işçinin ölmesi durumunda, desteğinden yoksun kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşılık isteyecekleri tazminat, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tâbidir.”

Not: İsviçre Borçlar Kanununun 328 inci maddesi esas alınmıştır.

Tasarının kabulünü takiben “Destek” terimi kanunlaşacaktır.

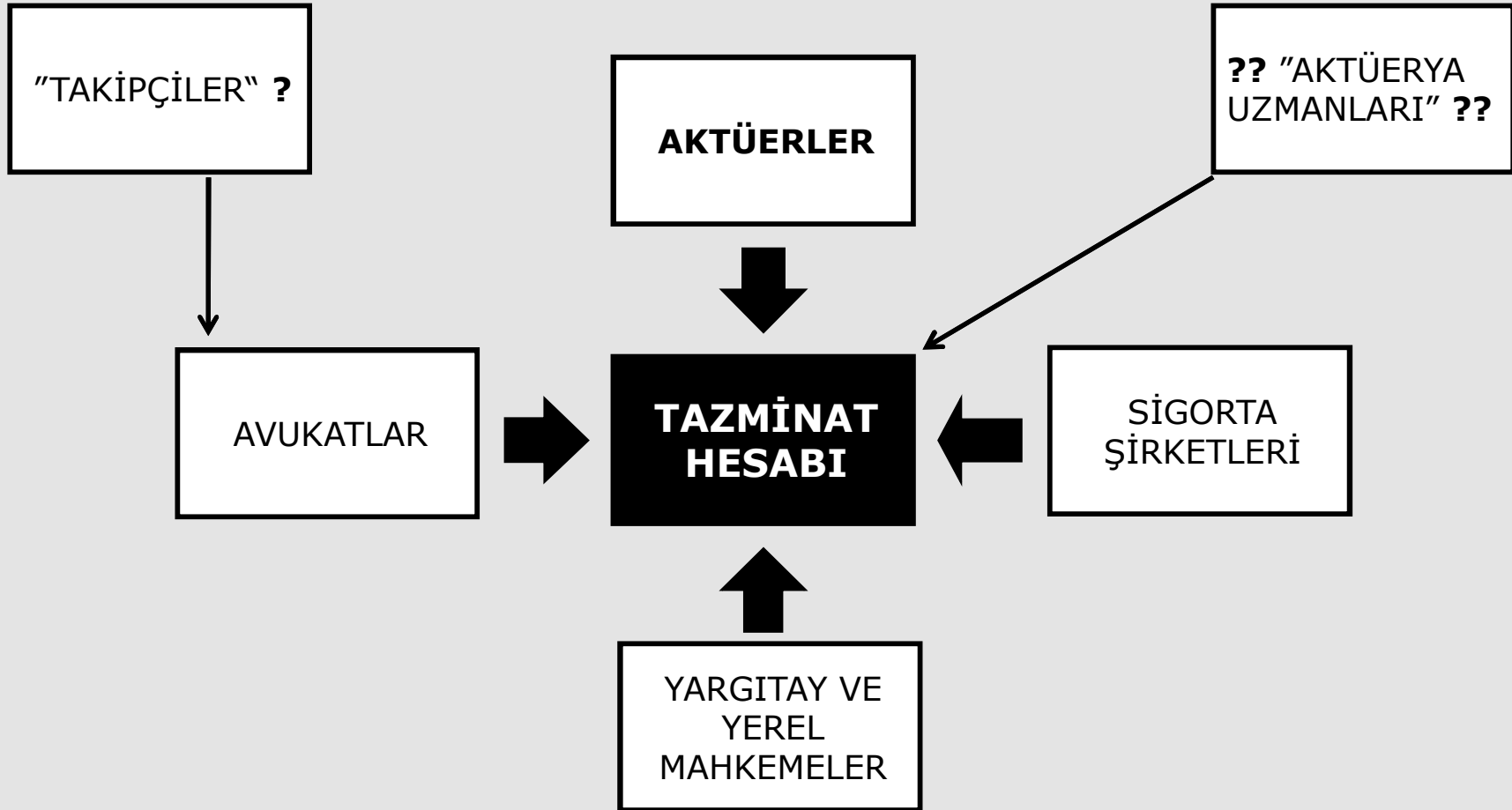
Trafik Sigortası Teminat Kapsamında Destekten Yoksun Kalma Tazminatı (Sakatlanma ve Ölüm)

Tedavi Giderleri Dışındaki Diğer Tazminatlar ve Ölüm Teminatı

- Sigortalı aracın bir kimsenin ölümüne neden olması halinde; ölenin defin masrafları ile ölen kişinin yardımından yoksun kalanlara destekten yoksun kalma zararı, sigortalı aracın bir kimsenin yaralanmasına neden olduğunda; bu kimsenin tamamen veya kısmen çalışamaz hale gelmesi nedeniyle doğan zararlar sonrasındaki ekonomik mahrumiyetleri; şahsın çalışma gücünün tamamen veya geçici olarak azalması yada yok olmasından doğan zararları karşılamaktadır.

Araç Grubu	Otomobil	Motosiklet	Minibüs	K.Otobüs	Otobüs	Diğer Araçlar
Kişi Başına	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Kaza Başına	750.000	450.000	1.500.000	2.550.000	3.900.000	750.000
Araç Grubu	Kamyonet / Kamyon / İş Makinası / Römork / Tanker /Çekici					
Kişi Başına	150.000					
Kaza Başına	1.500.000					

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hesaplarında Yer Alan Özel ve Tüzel Kişiler

Tazminatın Bileşenleri

Hesaplanma Şekli ●

Destekten Yoksun Kalma Tazminat Kalemleri

1. Zarara Esas Gelirin Belgelenmesi
2. Sigortalı Kusur Oranı
3. Muhtemel Yaşam Süreleri
4. Muhtemel Destek Süreleri (Aktif/Pasif)
5. Destek Oranları
6. Çalışma Gücü Kaybı & Efor Kaybı & Bakıcı Tazminatı
7. Evlenme Olasılıklarına ilişkin İndirim
8. Kullanılacak İskonto yöntemi

Gözardı Edilenler;

1. Ebeveynlerin gelir durumu (Davacının bakım ihtiyacı içinde bulunması)
2. Desteğin bakım gücüne sahip olması
3. Gelirin Arttırılması
4. Destekten Yoksun Kalanın Ölüm Dolayısıyla Elde Ettiği Menfaatler

1- Zarara Esas Gelirin Belgelenmesi

Parayla ölçülmesi mümkün bütün ekonomik faydalar;

1. Ücret
2. Yiyecek
3. Yemek
4. Yol / Yakacak / Aile Yardımları
5. İkramiye ve Teşvik Primleri
6. Sosyal güvenlik gelirlerinin (Dul ve Yetim Aylıkları) "Denkleştirme" mantığı ile tenzil edilmesi (Zararı Azaltan Faktörler)

Not: Doktrinde net gelirin % 75'i , yeni kaynaklarda ise net gelirin % 70'ten fazlası destek görenlere ödenmeyeceği belirtilmektedir.
Hesaplamaların hesap tarihi itibariyle geçerli olan ücret üzerinden yapılması gereklidir.

2- Sigortalı Kusur Oranı

Mevcut Sorun

- Yerleşik Yargıtay Kararlarına göre trafik kazalarında çocuklar için kusur oranı belirlemesi yapılamaz. Henüz daha tam olarak idrak gücü gelişmemiş bir çocuğun kusurlu bulunması hukuken himaye edilemez.

3- Muhtemel Yaşam Süreleri

Hangi Mortalite tablosunun kullanılması uygundur ?

CSO Mortalite tablosu uygundur ancak Yargıtay kararlarını esas aldığımız için PMF ile yapıyoruz.

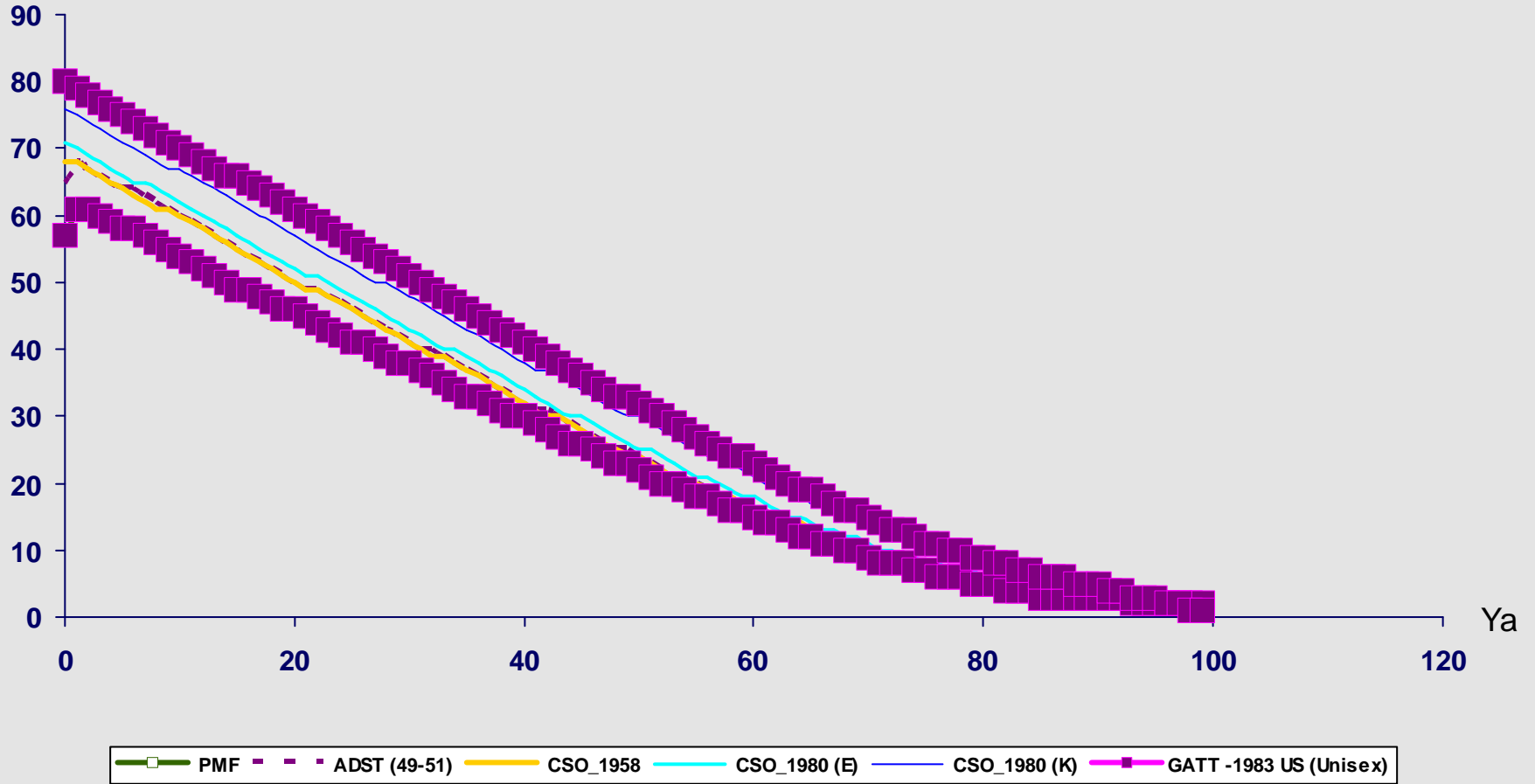
Teknik faiz oranı ne olmalıdır ?

Teknik faiz, asgari %2 olmalı.
Enflasyonu düşük ülkelerde %4 kullanılıyor.

- Not: Geride kalanlar için belirlenecek destek süresi merhumun muhtemel yaşam süresinden fazla olamaz.

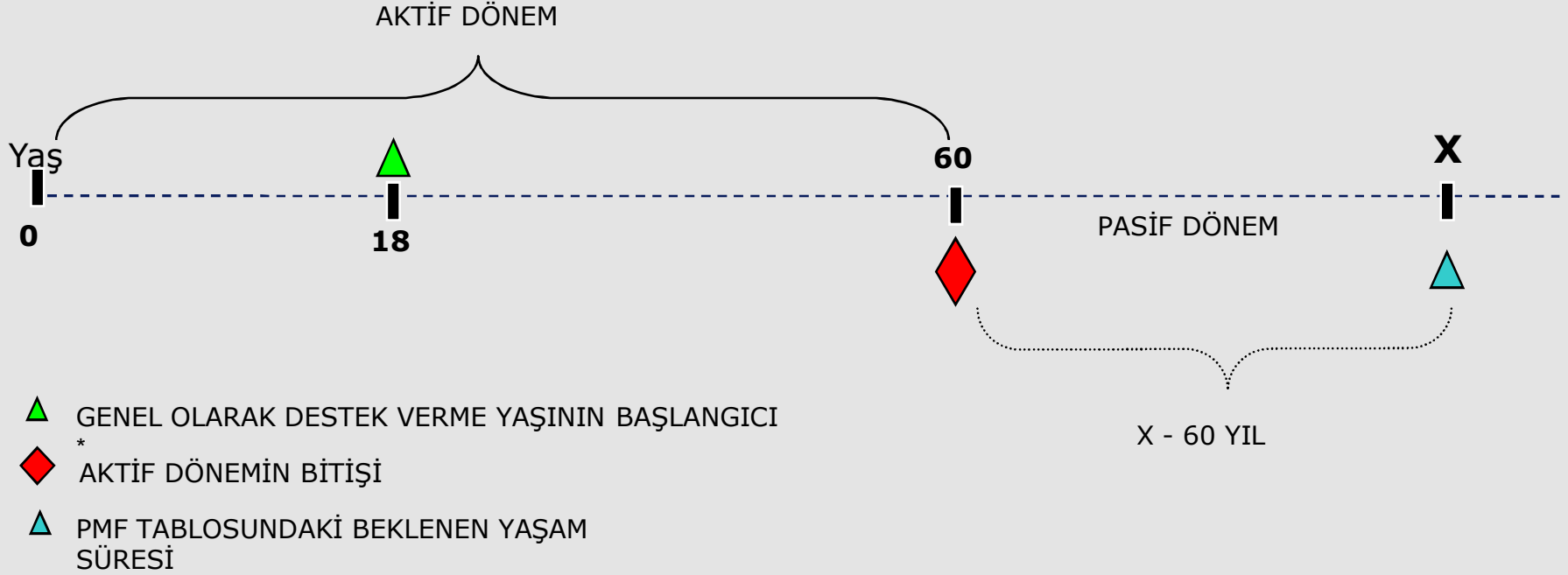
Ek - Değişen Mortalite tablosuna göre beklenen ömür grafikleri

Beklenen Yaşam Süresi

Taylan MATKAP
Aktüer (Sicil No:45)

4- Muhtemel Destek Süreleri (Aktif/Pasif) (Örn. Erkek için)

DESTEK VERME YAŞI ERKEKLERDE GENEL OLARAK 18 DE BAŞLAMAKTADIR

KIZ ÇOCUKLARININ DESTEK VERME YAŞI 22 KABUL EDİLMEKTEDİR.

Y. ÖĞRENİM VARSA (ERKEK/KIZ) DESTEK VERME YAŞI 25 OLARAK KABUL EDİLMEKTEDİR.

5- Destek Oranları (Desteklik Pay Oranı)

AY M - GEL R PAYLA TIRMA TABLOSU		
KADININ PAYI	ÇOCUKLARIN PAYI	KALAN
ÇOCUKSUZ KADIN % 50	-	% 50
1 ÇOCUKLU KADIN % 45	% 15	% 40
2 ÇOCUKLU KADIN % 40	BEHER NE % 10	% 40
3 ÇOCUKLU KADIN % 35	BEHER NE % 10	% 35
4 ÇOCUKLU KADIN % 30	BEHER NE % 10	% 30

- Not: Eşin kendisine asgari %25

6- Çalışma Gücü Kaybı & Efor Kaybı & Bakıcı Tazminatı

Maluliyet Derecesi (İşgöremezlik Oranı)

Bilindiği üzere, beden gücü kaybına rağmen kişinin gelirinde bir eksilme olmaması halinde dahi, beden gücü kaybına uğrayan kişinin, aynı işi zarardan önceki durumuna ve diğer kişilere göre daha fazla bir güç (efor) sarfıyla yapabileceği olgusu, bu fazladan sarf edilen gücün tazmini gerektiği sonucunu doğurmuş ve bu "**efor tazminatı**" olarak adlandırılmıştır.

Mevzuatta 506 sayılı Kanununun 20/4 ncü maddesinde ve SSK. Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nün 11 nci maddesinde, sigortalının başka birinin yardımına muhtaç durumda sayılacağı haller sayılmış ve bu durumlarda sigortalıya bağlanan aylığın %50 arttırılarak ödeneceği hüküm altına alınmıştır. (**Bakıcı Tazminatı**)

7- Evlenme Olasılıklarına İlişkin İndirim (AYİM)

Eşin (Kadın/Erkek) Tekrar Evlenme Şansı ?

Nişanlının (Kadın/Erkek) Tekrar Evlenme Şansı ?

AYİM TABLOSU*		
YA	DUL KADIN	DUL ERKEK
17-20	% 52	% 90
21-25	% 40	% 70
26-30	% 27	% 48
31-35	% 17	% 30
36-40	% 9	% 15
41-50	% 2	% 4
51-55	% 1	% 2

*AYİM Tablosu içerisinde yer alan yüzdeler çocuksuz eşler için olup AYİM uygulamasında 18 yaşından küçük her çocuk için % 5 indirim yapılmaktadır.

Ek - Evlenme Olasılıklarına İlişkin İndirim (Diğer)

MOSER TABLOSU

YA	DUL KADIN	DUL ERKEK
20	% 72	% 90
25	% 48	% 85
30	% 28	% 50
35	% 17	% 30
40	% 9	% 16

STAUFFER / SCHAETZLE TABLOSU

YA	DUL KADIN	DUL ERKEK
18	% 75	% 75
20	% 70	% 75
25	% 40	% 70
30	% 26	% 40
35	% 15	% 26
40	% 9	% 15
45	% 7	% 7
50	% 4	% 4
55	% 3	% 3

- Not: Aslında İçişleri Bakanlığının Bölgeler bazında alınmış olan Evlenme ve Boşanma İstatistiklerine göre yeniden bir tablo yapılması en uygundur.

8- Kullanılan Iskonto Yöntemi

- Örneğin, bugün 25 yaşında olan bir kişinin 35 sene boyunca yani 60 yaşına kadar alacağı iratların peşin değeri için $(N_{25}-N_{60} / D_{25})$ formülü kullanılmalıdır. Burada uygulanan hesap yöntemi "**Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant**" olarak ifade edilmektedir.

$$\frac{N_{x-} - N_{x+n}}{D_X}$$

- Not: Formüllerdeki ifadeler yaşayanların iskontolu sayılarıdır ve iskonto oranına göre hesaplanan komütasyon tablosunda yer alır.

Destekten Yoksun Kalanın Ölüm Dolayısıyla Elde Ettiği Menfaatler Konusu (Denkleştirmeye Tabi Menfaatler)

Miras Gelirleri

Sigorta Tazminatları

Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımlar

Ölen desteğin 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi ve destekten yoksun kalan da Sosyal Sigortalar Kurumunca yapılacak yardım ve bağlanacak aylıkları almaya hak kazanmış ise, bu yardımlar ve aylıklar sebebiyle bakım ihtiyacından kurtulduğu ölçüde, yardımların ve aylığın peşin ödeme değerinin destekten yoksunluk zararından indirilmesi, tazminatın öngörülüş amacına uygun olacaktır.

Ölüm Sonucu Tasarruf Edilen Giderler

Bazı Yargıtay /AYİM /Danıştay Kararları

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2003/2583 K. 2003/5599 T. 27.5.2003

Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Yalnızca Destekten Yoksun Kalan Kişilerce İstenebilmesi- On Sekiz Yaşını Geçen Çocukların **Yalnızca Manevi Tazminat** İsteyebilmesi)

AYİM.2.D. Karar Tarihi: 08.03.1995 Karar No: E. 1994/1165 Karar No: K. 1995/185

İç Hizmet Kanununun 69 ve 70. maddeleri gereğince subay ve astsubayların orta öğrenim yapmakta olan 20, yüksek öğrenim yapmakta olan 25 ve bunların dışında 18 yaşını doldurmamış ve evli olmayan erkek ve kız çocukları ile, yardım edilmediği takdirde muhtaç duruma düşecek olan kız çocukları ve yaşları ne olursa olsun malûl ve muhtaç erkek çocuklarına destek olmaları öngörüldüğünden; maddi tazminat hesabının da çocukların öğrenim durumları ve yukarıdaki kriterler gözetilerek yapılması gerekir.

T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2005/13873 K. 2007/4833 T. 27.3.2007

Pasif Dönemin Tazminat Hesabında Nazara Alınması Gereği - Sigortaca Yapılan Ödemenin Sorumlu Olunan Tazminat Miktarını Azaltmayacağı

T.C. YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ E. 2007/13191 K. 2007/15103 T. 29.11.2007

Trafik Kazası Nedeniyle - **Anne ve Babanın Varlıklı Olmaları** Çocukların Desteğine İhtiyaç Duymadıkları veya İleride Duymayacakları Sonucunu Doğurmadığı

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU E. 2007/21-542 K. 2007/549 T. 11.7.2007

Ölüm Nedeniyle Desteğini Yitirenlerin Mahrum Kaldıkları Destek Miktarının Belirlenebilmesi İçin **Hüküm Tarihine En Yakın Tarihteki Verilerin** Göz Önünde Tutulması Gereği

T.C. YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ E. 2006/4654 K. 2007/3161 T. 13.3.2007

Trafik Kazası Sonucu Sürekli Bakıma Muhtaç Duruma Düşmek/Bakıcı Ücretinin Belirlenmesi - Davacının Evli İse Eşinin Yardımından Yararlanabileceği ve Gelirinden Bakım İçin Bir Miktar Pay Ayırabileceği/Bakıcı Zararından İndirim Yapılması

Bazı Yargıtay /AYİM /Danıştay Kararları

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ E. 1979/12393 K. 1979/13230 T. 25.10.1979

Davacıların maddi zararlarının hesabında kamu düzeni ile ilgili son asgari ücretin nazara alınması gerekir.

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU E. 2004/21-225 K. 2004/751 T. 22.12.2004

Hüküm Tarihine En Yakın Tarihte Belli Olan Asgari Ücretin Esas Alınması Zorunluluğu

T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2005/3415 K. 2006/5510 T. 11.5.2006

Maluliyet; İşini Yapmasına Engel Olmasa Bile O Kişinin Aynı İş Meslektaşlarına Oranla Daha Fazla Efor Sarf Ederak Yapmak Zorunda Kalması Halinde Zararın Gerçekleştiği

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU E. 2008/4-69 K. 2008/101 T. 6.2.2008

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı - Uygulanması Gereken Zamanaşımının 5 Yıl Olduğu

T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2003/7495 K. 2004/2059 T. 28.3.2004

Hayat Sigortasından Alınan Tazminat - **Zarardan İndirim Yapılmasını** Gerektirdiği

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU E. 2007/21-69 K. 2007/55 T. 7.2.2007

İş Kazasından Doğan Tazminat Davasında Öncelikle SSK Tarafından Hak Sahiplerine İş Kazası Nedeniyle Gelir Bağlanıp Bağlanmadığının Araştırılması Gereği

T.C. YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ E. 2007/4779 K. 2007/6714 T. 15.4.2007

Haksız Zenginleşmeyi ve Mükerrer Ödemeyi Önlemek İçin Kurum Tarafından Hak Sahiplerine **Bağlanan Gelirin Peşin Sermaye Değerinin Belirlenen Tazminattan Düşülmesi Gerektiği**

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU E. 2005/4-648 K. 2005/691 T. 30.11.2005

Bakım İhtiyaçlarını Giderdiği Ölçüde Zarar Miktarını Azaltacağı - Ölüm Nedeniyle Desteğini Yitirenin Elde Ettiği Çıkarlar Varsa Bunların Zarar Tutarından İndirilmesi Gereği

Bazı Yargıtay /AYİM /Danıştay Kararları

T.C. YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ E. 2002/10678 K. 2003/847 T. 27.1.200

Trafik Kazası Sonucu Ölen 39 Yaşındaki Bekar Çocuğun Anne ve Babası - Destekten Yoksun Kalma Zararına Uğramadıklarının/Davaliya Ait Olduğu

T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2005/12013 K. 2006/3522 T. 4.4.2006

Trafik Kazası Sonucu Ölüm Nedeniyle - Murisin İki Ayrı İşte Çalıştığı/Ortalama Aylık Kazancı Tespit Edilerek Buna Göre Hesaplama Yapılması Gereği

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ E. 1992/3010 K. 1992/5710 T. 26.05.1992

Muris iş kazasında bekar olarak ölmüştür. Kazancından yaşam sürecince ana ve baba için %15'er pay ayrılarak maddi tazminat hesabı yapılmıştır. Murisin evleneceği nazara alınmamıştır. Oysa, evleneceği ve normal olarak 2 çocuk sahibi olabileceği düşünülmelidir. Böyle olunca gelirin-den ana ve baba için % 15'er pay ayrılması mümkün görülemez. Bu miktarlar çok fazladır.

ÖLÜM AYLI İNDAN YARARLANMA ARTLARI**5510 Sayılı Kanun
(Madde 32)****506 Sayılı Kanun
(Madde 66)**

1)) Malûllük veya ya lılık aylı ĩ almakta iken veya hak kazanmı ,
2) Toplam olarak 1 800 gün veya en az 5 yıllık sigortalılık süresinin her yılı için ortalama olarak 180 gün prim ödemi ,
Durumda iken ölen sigortalinin hak sahibi kimselerine aylık ba lanır.

**1479 Sayılı Kanun
(Madde 41)**

1) Ölüm tarihinde en az be tam yıl sigorta primi ödemi olan,
2) Malullük veya ya lılık aylı ĩ almakta iken yahut hak kazandıktan sonra ölen,
3) Sigortalı iken geçirdi ĩ kazası veya meslek hastalı ĩ sonucu ölen,
Sigortalilerin hak sahiplerine yazılı talepleri halinde aylık ba lanır.

**5434 Sayılı Kanun
(Madde 66-Ek 13)**

1) tirakçilerden fiili hizmet müddetleri 10 yıl ve daha fazla olanlardan(5-10 yıl arsında ise ba kasinin yardımı olmaksızın hayatini devam ettiremeyecek derecede malul ve muhtaç bulunan e ve çocuklara),
2) Emekli, adi malullük veya vazife malullü ü aylı ĩ alanlardan,
3) tirakçilerden vazifeden do ma sebeplerle,
Ölenlerin dul ve yetimlerine aylık ba lanır.

Ölüm aylı ĩ ;
1) En az be yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 900 gün prim bildirilmi ,
2) Malûllük veya ya lılık aylı ĩ almakta veya hak kazanmı ,
Durumda iken ölen sigortalinin hak sahiplerine, yazılı istekte bulunmaları halinde ba lanır.
Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların hak sahiplerine aylık ba lanabilmesi,
Sigortalinin genel sa lik sigortası primi dahi sigortalili ĩ ndan dolayı prim ve her türlü borcunun olmaması artına ba lidir.

Yararlanılan Kaynaklar;

Prof. Dr. Kenan URAL: Yaşam Sigortalarının Aktüeryel Prensipleri, İstanbul, 1994
(Aktüerler Derneği Başkanı – 1980)

GÖKYAYLA, K. Emre: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Ankara, 2004

Murat YAMAN : Destekten Yoksun Kalma Tazminatı (Askeri Yüksek Idare Mahkemesi
(AYİM)
Dergisi)

Aktüer Fahri KARAKAŞ (Destekten Yoksun Kalma Tazminat Notları)

Aktüer Belkıs ERŞEN (Destekten Yoksun Kalma Tazminat Notları)

Aktüer Alper ÜNLENEN (Destekten Yoksun Kalma Tazminat Sunumu)

Kararlar (<http://www.kazanci.com/>)